

PWYLLGOR SAFONAU

CYNGOR GWYNEDD

ADRODDIAD BLYNYDDOL

2025 – 2026

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Mae safonau mewn bywyd cyhoeddus yn bwnc sy'n cael cryn sylw ar hyn o bryd gan bwysleisio pwysigrwydd ymddygiad unigolion ar gyfer cynnal hyder y cyhoedd yn y modd y gwneir penderfyniadau ar eu rhan gan eu cynrychiolwyr etholedig. Rwyf yn hyderus y gall y pwyllgor hwn barhau i roi cymorth ac arweiniad i aelodau Cyngor Gwynedd ac aelodau'r cynghorau cymuned, tref a dinas o fewn y sir.

Hoffwn hefyd gymryd y cyfle yma i ddiolch i Aled Jones a Sonal Khade. Daeth eu haelodaeth i ben yn ystod y flwyddyn, ac yn achos Aled, roedd hynny ar ôl 10 mlynedd o wasanaeth i'r Pwyllgor, yn cynnwys cyfnod fel yr Is-gadeirydd. Mae'n bleser ar yr un pryd croesawu aelodau newydd i'r Pwyllgor sef Carys Edwards a Neil Hawkins a benodwyd fel Aelodau Annibynnol yn ddiweddar.

Hywel Eifion Jones

Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

RHAGAIR GAN Y SWYDDOG MONITRO

Mae cefnogi a hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad yn rhan greiddiol o'r gwaith yma. Cyflawnir hyn drwy gyfuniad o fod ar gael i gynghori , cyngor rhagweithiol a hyfforddi. Yn fy marn i mae hyfforddiant a dealltwriaeth o'r Cod Ymddygiad yn rhoi sylfaen i aelodau fod yn gyfarwydd â hanfodion y Cod. Mae hyn yn arbennig o amgylch y darpariaethau buddiannau personol, lle maen nhw'n codi a sut i ymateb. Nid yn unig o safbwynt priodoldeb ond hefyd o safbwynt cefnogi paratoi yn briodol ar gyfer cyfarfodydd a gweithredu eich swyddogaethau o ddydd i ddydd. Fodd bynnag mae'n siomedig nodi eto fod nifer o aelodau yn parhau heb fynychu'r cyrsiau llawn sydd wedi eu cynnal. Bydd angen rhoi ystyriaeth I'r gyfundrefn hyfforddi Cod Ymddygiad wth baratoi am etholiad 2027 .

Yn y pen draw, consensws ynghylch y math o Gyngor yr ydym am ei weld a gweithio ynddo sy'n cynrychioli'r sylfaen orau. Nid yw diwylliant o briodoldeb yn llyffetheirio dadl wleidyddol iach a grymus. Ond, mae yn rhoi hyder i'r cyhoedd ynglŷn â'r math o ansawdd y llywodraethant sydd yng Ngwynedd. Mae hyn yn cefnogi canolbwyntio ein gwaith ar ymyriadau, arweiniad a chefnogaeth sy'n datblygu ac yn cynnal y safonau a ddisgwylir.

Iwan Evans

Swyddog Monitro

Cyngor Gwynedd

CYFLWYNIAD

Sefydlwyd y Pwyllgor yn 2001 o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Prif swyddogaeth y Pwyllgor yw hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd, a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Gwna hyn mewn sawl ffordd:

- Cynorthwyo'r cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i ddilyn y Cod Ymddygiad Aelodau.
- Cynghori'r awdurdod ar fabwysiadau neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad Aelodau
- Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad Aelodau
- Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad.
- Penderfynu ar gwynion a gyfeirir ato gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod aelodau wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- Ystyried ceisiadau a wneir gan aelodau am oddefebau i'w galluogi i gymryd rhan mewn trafodaethau, er bod ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu o dan y Cod.
- Ystyried materion a gyfeirir ato dan drefn ddatrys cwynion lleol Cyngor Gwynedd
- Goruchwylio Polisi Rhoddion a Lletygarwch Aelodau Cyngor Gwynedd .

YR ADRODDIAD BLYNYDDOL

Diwygiwyd Deddf Llywodraeth Leol 2000 gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 gan ei gwneud yn ddyletswydd statudol bellach i bwyllgorau safonau adrodd i'w awdurdod, cyn gynted ag sy'n ymarferol bosib ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, mewn perthynas â'r flwyddyn honno (h.y. y cyfnod o 12 mis yn gorffen ar 31 Mawrth).

Rhaid i'r adroddiad ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn, gan yn benodol gynnwys crynodeb o :

- Yr hyn sydd wedi'i wneud i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan Ddeddf 2000
- Adroddiadau ac argymhellion a wneir neu a gyfeirir at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru

Rhaid i adroddiad gan bwyllgor safonau cyngor sir hefyd gynnwys:

- Aseiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau newydd statudol mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Gall yr adroddiad gynnwys:

- Argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef.

Rhaid i'r awdurdod ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r awdurdod yn derbyn yr adroddiad.

AELODAU'R PWYLLGOR

Er bod y Pwyllgor Safonau yn un o bwyllgorau Cyngor Gwynedd, mae'n cynnwys mwyafrif o aelodau sydd heb unrhyw gysylltiad â'r Cyngor neu lywodraeth leol ('Aelodau Annibynnol'). Mae hefyd yn cynnwys aelod sy'n cynrychioli buddiannau'r cynghorau cymuned ('Aelod Pwyllgor Cymunedol'), yn ogystal â thri aelod etholedig o Gyngor Gwynedd. Rhaid i Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor ddod o blith yr Aelodau Annibynnol.

Aelodau Annibynnol

Hywel Eifion Jones (aelod ers 2019, Cadeirydd)

Wedi'i eni a'i addysgu yn Nyffryn Clwyd, roedd Eifion yn uwch reolwr gyda Banc Barclays yn gwasanaethu 34 mlynedd mewn nifer o ganghennau ledled Gogledd a Chanolbarth Cymru. Mae wedi ymgymryd â llawer o swyddogaethau gwasanaeth cyhoeddus gan gynnwys Cynghorydd Sir gyda Chyngor Ynys Môn ac aelod o Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru. Ar hyn o bryd mae'n Ynad ar fainc Gogledd Orllewin Cymru, yn aelod o Fyrddau Pensiwn Gwynedd, Betsi Cadwaladr ac Adra. Mae hefyd yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru sy'n penderfynu honiadau o dorri'r cod ymddygiad gan aelodau etholedig Cynghorau Sir a Chymuned.

Mark Jones (aelod ers Rhagfyr 2022, Is-Gadeirydd)

Mae Mark yn byw ym Mangor ac yn gyn swyddog heddlu gyda 30 mlynedd o brofiad mewn amrywiaeth o rolau, gan gynnwys fel Pennaeth Safonau Proffesiynol Heddlu Gogledd Cymru. Gwasanaethodd fel Llywodraethwr Cymunedol ac Is-gadeirydd yn Ysgol Glanadda am 20 mlynedd. Mae hefyd yn gyn-gadeirydd Adra, lle mae'n parhau i wasanaethu fel aelod o'r Bwrdd.

Non Gibson (aelod ers 2025)

Mae Non yn byw ym Methel, Arfon gyda dros 23 o flynyddoedd o brofiad fel yn yr Heddlu gan gwblhau ei gyrfa fel rhingyll. Mae wedi gweithio ar ystod o faterion a

Chadeirio Tîm Ymyrraeth Cynnar ynghyd a gweithio ar faterion aml asiantaeth ac wrth gwrs profiad o weithio o fewn y gyfundrefn cyfiawnder .

Aled Jones (aelod o 2016 - 2026)

Brodor o Lanbedr Pont Steffan, Ceredigion yn wreiddiol yw Aled. Astudiodd radd mewn Cymraeg a Daearyddiaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth. Ar ôl graddio ym 1999, symudodd i Gaernarfon i weithio gyda chwmni cyfieithu Cymen a daeth yn gydberchennog ar y cwmni yn 2007. Bellach mae'n cyflogi tîm o bron 30 aelod staff a dros 20 o gyfieithwyr llawrydd eraill. Mae'n byw ym Mangor gyda Tegwen a'r plant, Cai a Beca. Yn ddiweddar, cwblhaodd gwrs Arweinyddiaeth a Rheoli Lefel 5 yr ILM ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor ac Abertawe. Nod y rhaglen yw creu amgylchedd i alluogi arweinwyr i ddatblygu busnesau arloesol a meithrin sgiliau arwain o'r radd flaenaf. Yn rhinwedd ei swydd fel cyfieithydd ar y pryd, mae ganddo brofiad helaeth o fynychu cyfarfodydd ar bob lefel o lywodraethiant, o'r Undeb Ewropeaidd i gyngor cymuned, felly mae mewn sefyllfa dda i arsylwi ar ymddygiad a safonau gan adnabod yr arferion gorau.

Sonal Khade (aelod Mai – Hydref 2025)

Mae Sonal yn byw ym Mhwlheli a gyda chefnidir mewn cyllid a rheolaeth cytundebau yn y sector gyhoeddus. Bellach yn hunan gyflogedig. Mae wedi gweithio ar lefel uchel o fewn llywodraeth leol ac iechyd gan arwain ar brosiectau a materion archwilio.

Penodi Aelodau Annibynnol Newydd

Daeth tymor swydd Aled Jones i ben yn ystod y flwyddyn ar ôl cyfnod o 10 mlynedd o wasanaeth i'r Pwyllgor. Yn ogystal â hyn fe gamodd Sonal Khade yn ôl o'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn. Hysbysebwyd y swyddi gweigion yn unol â'r darpariaethau statudol a derbyniwyd tri chais.

Sefydlwyd Panel Penodi, a oedd yn cynnwys Mr Eifion Jones , Cadeirydd y Pwyllgor Safonau, y Cynghorydd Cymuned Richard Parry Hughes (Aelod Cymunedol o'r Pwyllgor Safonau), Cynghorwyr Gwynedd Cyng. Ioan Thomas Cadeirydd y Cyngor a'r Cynghorydd Anne Lloyd Jones Cadeirydd Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth a Mr Griffith Jones fel aelod lleyg statudol .

Bu'r Panel, gyda chefnogaeth a chynghor y Swyddog Monitro, yn cyfweld â'r ymgeiswyr ac ar ôl ystyried y meini prawf a nodir yn y fanyleb person ar gyfer y rôl, argymhellodd y Panel benodi Carys Edwards a Neil Hawkins . Cadarnhawyd y penodiadau gan gyfarfod o'r Cyngor Llawn ar 14 Mai 2026.

Carys Edwards

Mae Carys sydd yn byw yn Parc , y Bala wedi bod mewn swyddi uwch-swyddog Yng Nghynghor Ynys Môn a Llywodraeth Cymru. Mae eisoes yn gwasanaethau fel aelod lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a Phwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Mae hefyd wedi treulio cyfnod ar fwrdd rheoli Grŵp Cynefin a Bwrdd Rheoli bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr fel cynghorydd annibynnol.

Neil Hawkins

Mae Neil yn byw ym Mangor a gyda chefnidir ym maes addysg ac elusennol Hyd at 2021 roedd yn Bennaeth Coleg Concord, ysgol ryngwladol . Cadeiriodd yr Elusen "Humanists UK" hyd 2025 ac mae yn gwasanaethu fel Cadeirydd elusennau "Befrienders Worldwide" a "Tough to Talk" , elusennau atal hunanladdiad.

Aelod Pwyllgor Cymunedol

Cynghorydd Richard Parry Hughes (aelod ers 2017)

Magwyd Richard ar fferm yn Llanaelhaearn ac aeth i Ysgol Ramadeg Pwllheli, Coleg Amaethyddol Glynllifon ,a Choleg Seale Hayne (Prifysgol Plymouth) . Mae ganddo ôl radd mewn Rheolaeth Fferm. Bu yn gweithio i bartneriaeth filfeddygon yn Chwilog am dair blynedd ac yn ddarlithydd rhan amser yng Ngholeg Glynllifon, cyn prynu fferm Penfras Uchaf Llwyndyrus lle bu ei deulu yn denantiaid arni am dros dri chan mlynedd. Mae'n briod ac Eleri ac mae ganddynt dri mab. Yn gyn arweinydd Cyngor Gwynedd, mae yn dal i ffermio. Mae ganddo brofiad helaeth o bwyllgorau gan ddal swyddi fel cadeirydd Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru cyn ymgymryd â chael ei ethol fel aelod o gyrff cyhoeddus. Bu yn aelod o Gyngor Sir Gwynedd o 1992 hyd 1996 ac yn aelod o Gyngor Gwynedd o 1996 i 2008. Bu'n arwain Cyngor Gwynedd o 2003 i 2008 a hefyd yn lefarydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar yr Amgylchedd a

Chynllunio yn ystod y cyfnod yma. Mae'n aelod brwd o Gwmni Drama Llwyndyrys a chefnogwr amryw o gymdeithasau eraill lleol megis, Antur Aelhaearn a Chyfeillion Eglwys Carnguwch. Mae'n gweithio'n wirfoddol fel gweithiwr achos i'r Farm Community Network . Mae'n aelod o Gyngor Cymuned Llannor ers 1992.

Aelodau Cyngor Gwynedd

Cynghorydd Beth Lawton (aelod ers 2017)

Mae Beth yn byw ym Mryncrug ac yn berchen ffatri leol. Mae'n Gynghorydd Sir dros ardal Bro Dysynni sydd yn cynnwys pentrefi Bryncrug, Abergynolwyn a Llanegryn. Mae hefyd yn Gynghorydd Cymuned ac yn gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Craig y Deryn. Mae'n weithgar ar sawl pwyllgor yn y gymuned yn cynnwys Carnifal Abergynolwyn, Ffair Wledig Bryncrug, Pwyllgor Apêl Ysbyty Tywyn a llawer eraill. Mae yn aelod o Ferched y Wawr ac yn arwain yn Eisteddfod Abergynolwyn. Mae yn aelod o Bwyllgor Craffu Gofal a Thai a Phwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd ac wedi bod yn Gadeirydd ar y ddau bwyllgor ers bod yn aelod. Mae hefyd yn gyfarwyddwr a Chadeirydd Cwmni Hamdden Byw'n Iach.

Cynghorydd Anne Lloyd-Jones (aelod ers 2017)

Mae Anne yn byw ac yn rhedeg busnes twristiaeth fferm yn Nhywyn, ac mae wedi cynrychioli Tywyn ar Gyngor Gwynedd ers 1995 a chyn hynny roedd yn aelod o Gyngor Dosbarth Meirionnydd am wyth mlynedd.

Etholwyd hi gyntaf fel aelod Gyngor Tref Tywyn yn 1985 a bu'n Faer yn 1991 , ac eto yn 2004 a bu'n Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2009. Mae hi'n gyn Gadeirydd pwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ac aelod sefydlol o Gartrefi Cymunedol Gwynedd.

Roedd hi'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Meirionnydd, ac yn Gadeirydd presennol Cronfa Apêl Ysbyty Tywyn a'r Cylch.

Mae hi'n aelod ac yn gyn-gadeirydd Ysgol Penybryn ac yn aelod ar gorff Llywodraethol Ysgol Uwchradd Tywyn.

Roedd Anne yn Gadeirydd Twristiaeth Canolbarth Cymru rhwng 2001-2016, yn aelod sefydliadol ac yn gyn-lywydd a Thrysorydd Clwb Inner Wheel Tywyn a bu'n Drysorydd cangen leol yr NSPCC ers 1989.

Mae Anne yn briod â John ac mae ganddyn nhw dair merch a dwy wyres sy'n efeilliaid.

Cynghorydd Dewi Owen (aelod ers 2022)

Mae Dewi yn ffermio yn Aberdyfi, ac wedi bod yn Gynghorydd Sir dros Aberdyfi a Phennal ers pymtheg mlynedd, ac ar Gyngor Cymuned Aberdyfi ers pum mlynedd ar hugain. Cafodd ei ethol yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2014. Mae Dewi wedi bod yn Gadeirydd ar sawl pwyllgor craffu, ac ar hyn o bryd yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar Gyngor Gwynedd, ac wedi ymuno gyda'r Pwyllgor Safonau ers 2022.

Mae Dewi yn Gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Uwchradd Tywyn, ac yn aelod o sawl pwyllgor lleol, fel Sioe Sir Meirion, Undeb Amaethwyr Cymru ac 'Aberdyfi Advertising & Improvements Committee.

Y Swyddog Monitro

Mae Swyddog Monitro'r Cyngor, Iwan Evans, ynghyd a swyddogion o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Democrataidd yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau yn ei waith. Mae gan y Swyddog Monitro rôl statudol i sicrhau bod y Cyngor, ei aelodau a'i swyddogion yn gweithredu yn briodol ac yn gyfreithlon.

Manylion Cyswllt

- Iwan Evans, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro. E-bost: IwanGDEvans@gwynedd.llyw.cymru Ffôn (01286) 679015
- Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a Dirprwy Swyddog Monitro. E-bost: sionhuws@gwynedd.llyw.cymru Ffôn: (01286) 679168

GWAITH Y PWYLLGOR YN YSTOD 2025 - 2026

Mae gwaith y Pwyllgor wedi cynnwys y canlynol dros y flwyddyn (ceir rhaglen waith lawn y Pwyllgor yn yr **Atodiad 1**):

Achosion fu gerbron y Pwyllgor

Ni chyfeiriwyd adroddiad ar gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad at y pwyllgor gan yr Ombwdsmon yn ystod y flwyddyn.

Cwynion eraill

Hysbysir y Pwyllgor hefyd o benderfyniadau'r Ombwdsmon ar y cwynion hynny na chyfeirir at y Pwyllgor am benderfyniad, a cheir crynodebau ohonynt yn **Atodiad 2**.

Goddefebau

Mae'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn darparu na all cyngorydd gymryd rhan mewn trafodaeth os OES ganddo/i 'fuddiant sy'n rhagfarnu'. Serch hynny mae gan aelod yr hawl i wneud cais i'r Pwyllgor am ganiatâd i gymryd rhan er bod ganddo/i'r buddiant yma, h.y. goddefiad.

NI dderbyniwyd cais a oddefeb yn ystod y flwyddyn

Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru

Mae Fforwm Genedlaethol Pwyllgorau Safonau Cymru bellach wedi ei sefydlu, er mwyn rhannu arfer da a chydlynu ymarfer a chreu rhwydwaith cymorth ar gyfer cadeiryddion. Mae cadeiryddion holl bwyllgorau safonau Cymru yn mynychu'r cyfarfodydd ynghyd â chynrychiolaeth o Swyddogion Monitro i ddarparu cyngor proffesiynol. Darperir yr ysgrifenyddiaeth gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.

Cefnogaeth i Aelodau Cyngorau Cymuned , Tref a Dinas

Mae 3 elfen o gefnogaeth y gellir ei gynnig i aelodau a chlercod cyngorau cymuned ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad:

1. **Cyngor ar faterion penodol** - drwy gysylltu gyda'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro.
2. **Gwefan Cyngor Gwynedd** - Tudalen Pwyllgor Safonau yn cynnwys o wybodaeth a chanllawiau yn ogystal â dolenni i wefannau eraill defnyddiol.
3. **Hyfforddiant** - y bwriad yw cynnal hyfforddiant rhithiol ar ffurf 'webinar'. Byddai hyn yn creu adnodd y gallai aelodau ei wyllo pan yn gyfleus iddynt yn hytrach na gorfod dibynnu ar sesiynau mewn mannau ac ar amseroedd penodol.

Dyletswydd Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol

Mae adran 52A(1)(a) Deddf 2000 (fel y diwygiwyd gan Deddf 2021) yn ei gwneud yn ofynnol i arweinydd a grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp. Diffinnir "grŵp" at y diben hwn fel 2 neu fwy o aelodau sy'n rhoi hysbysiad i'r Swyddog Priodol eu bod yn dymuno cael eu trin fel grŵp at ddibenion gofynion cydbwysedd gwleidyddol a dyrannu seddi ar Bwyllgorau'r Cyngor.

Mae'r canllawiau'n ei gwneud yn glir nad yw'r ddyletswydd hon yn gwneud arweinwyr grŵp gwleidyddol yn atebol am ymddygiad eu haelodau, gan fod ymddygiad yn fater o gyfrifoldeb unigol. Fodd bynnag, mae ganddynt rôl resymol i gymryd camau o ran cynnal safonau, gosod esiamp, defnyddio eu dylanwad i hyrwyddo a diwylliant cadarnhaol, bod yn rhagweithiol wrth hyrwyddo safonau ymddygiad uchel yn eu grŵp a mynd i'r afael â materion cyn gynted ag y byddant yn codi. Petai arweinydd grŵp gwleidyddol yn methu ag ymwneud gyda'r ddyletswydd newydd mewn ffordd ystyrllon, gellir bosib ystyried ei bod yn dod ag anfri ar eu swydd , ac yn debygol o fod yn torri'r Cod.

Mae adran 62(3) o Ddeddf 2021 yn diwygio adran 54 o Ddeddf 2000 i ymestyn y swyddogaethau Pwyllgor Safonau i gynnwys monitro cydymffurfiaeth gan arweinwyr gwleidyddol grwpiau sydd â'r ddyletswydd newydd i hyrwyddo a chynnal safonau

ymddygiad uchel gan aelodau o eu grŵp. Dylai arweinwyr grwpiau a'r Pwyllgor Safonau gytuno ar ffurf ac amllder adroddiad o bob arweinydd grŵp i'r Pwyllgor, a fyddai wedyn yn ystyried pob adroddiad a Rhoi adborth i arweinwyr y grŵp. Rhaid i'r Pwyllgor Safonau hefyd ddarparu cyngor a hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau ar y ddyletswydd newydd. Ar ddechrau pob Tymor Cyngor dylai hyn ddigwydd o fewn chwe mis i'r etholiad a dylid ei adolygu o leiaf bob blwyddyn. Mae'r canllawiau hefyd yn awgrymu y gallai'r Pwyllgor Safonau gwrdd â grŵp arweinwyr o bryd i'w gilydd i adolygu trefniadau.

Ym Mis Tachwedd 2023, cyfarfu'r Pwyllgor Safonau ag arweinwyr y tri grŵp gwleidyddol ar y Cyngor - Plaid Cymru , Grŵp Annibynwyr a Rhyddfrydwyr/Llafur i gytuno sut y dylid monitro'r ddyletswydd hon a natur ac amllder y wybodaeth y dylid ei chyflwyno i'r Pwyllgor. Dyma bellach yw sail cynnal a monitro'r drefn.

Yn ystod y flwyddyn yma llwyddwyd i gynnal cyfarfod rhwng yr Arweinyddion Grwpiau a'r Swyddog Monitro. mae'r drefn wedi ei chynnal eleni eto. Mae'r berthynas weithio gyda phob Arweinydd yn gadarnhaol a chefnogol . Er bod y sefyllfa ynglŷn â mynychu hyfforddiant yn siomedig gellir bod yn hyderus fod yr Arweinyddion yn gwerthfawrogi ac wedi cefnogi ymdrechion i gyfarch y mater yma. Mae'r berthynas gadarnhaol yma yn rhoi hyder y gellir adeiladu ymhellach ar fanteision y drefn newydd.

RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 2025-2026

9 Mehefin 2025

- Hunan Asesiad o waith y Pwyllgor yn ystod 2024/25
- Hyfforddiant Cyngorau Cymuned
- Cymeradwyo adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2024/25
- Adroddiad ar Ddatgan Buddiannau Personol mewn Cyfarfodydd
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Ystyried penderfyniad yr Ombwdsmon ar gŵyn yn erbyn Cyngorydd Cymuned

3 Tachwedd 2025

- Adroddiad ar y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch
- Adroddiad ar y Drefn Ddatrys Fewnol
- Ystyried Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon 2024/25
- Cofnodion Fforwm Cenedlaethol Pwyllgorau Safonau
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

23 Chwefror 2026

- Adroddiad ar Aelodaeth y Pwyllgor Safonau
- Rhaglen Waith Arfaethedig 2026 -2027
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Diwygiadau Egwyddorion a Chod Ymddygiad Aelodau
- Adroddiad ar Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch Aelodau

PENDERFYNIADAU GAN OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU

Crynodeb o adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 69 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 Rhif Achos: 202501611

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Cyn-Aelod ("y Cyn-Aelod") o gyngor cymuned ("y Cyngor") wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"). Honnwyd bod y Cyn-Aelod wedi methu â datgan buddiant mewn cyfarfod o'r Cyngor ym mis Mawrth 2025, ynglŷn â'i chysylltiad ag ysgol ("yr Ysgol") ac elusen ("yr Elusen").

Dechreuodd Swyddfa'r Ombwdsmon ymchwiliad i ystyried paragraffau 11(1) a 12(1) (buddiannau personol a rhagfarnllyd) o'r Cod. Cafwyd gwybodaeth gan y Cyngor a'r Elusen. Darparwyd sylwadau gan y Clerc, yr Achwynydd a'r Cyn-Aelod. Ymddiswyddodd y Cyn-Aelod o'r Cyngor yn ystod yr ymchwiliad.

Canfu'r ymchwiliad fod y Cyngor wedi gwneud rhoddion blynyddol i'r Elusen (a gefnogodd yr Ysgol) yn 2024 a 2025, ac roedd y Cyn-Aelod wedi bod yn weithiwr i'r Ysgol ac yn ymddiriedolwr yr Elusen ar y pryd. Canfuwyd, er bod y Cyn-Aelod wedi datgan diddordeb ynglŷn â'r mater yn 2024, roedd wedi methu â gwneud hynny am yr un mater yn 2025 ac felly, gallai fod wedi torri paragraffau 11(1) a 12(1) o'r Cod. Canfuwyd hefyd, fodd bynnag, nad oedd ei phresenoldeb yn effeithio ar ganlyniad y penderfyniadau a wnaed, ac nid oedd unrhyw dystiolaeth o fudd ariannol uniongyrchol neu arall i'r Cyn-Aelod a dim dystiolaeth o niwed i un arall oherwydd ei bod yn rhan o'r cyfarfodydd.

Canfu'r Ombwdsmon o ystyried y ffeithiau ynghylch y busnes sy'n cael ei ystyried, bod y toriadau yn ymddangos yn dechnegol eu natur. Felly, ar y cyd, gan ystyried natur gyfyngedig y mater, diffyg hyfforddiant neu fwriad, cyngor anghywir ac ymddiswyddiad y Cyn-Aelod, roedd yr Ombwdsmon yn fodlon nad oedd unrhyw doriadau a awgrymwyd yn ddigon difrifol i gyfiawnhau cyfeirio at y Pwyllgor Safonau er budd y cyhoedd.

Canfu'r Ombwdsmon nad oedd angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r materion a ymchwiliwyd.

Penderfyniad a ddyroddwyd o dan baragraff 69(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Rhif Achos: 202506877

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd gan aelod o'r cyhoedd ("yr Achwynydd") fod yr Aelod wedi torri'r Cod trwy bostio datganiadau sy'n creu casineb ac ofn ar y cyfryngau cymdeithasol yn ymwneud â mewnfudo.

Sut rydym ni'n penderfynu a ddylid ymchwilio

Er mwyn penderfynu a ddylid ymchwilio i dorri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"), rydym yn cymhwyso prawf 2 gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gallai torri'r Cod fod wedi digwydd. Yn ail, rydym yn ystyried a yw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion y cwynwyd amdanynt. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd megis:

- difrifoldeb yr ymddygiad honedig
- a yw'r aelod wedi camddefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth neu wedi ceisio ennill, drostynt eu hunain neu eraill, ar draul cyhoeddus
- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig
- a yw ymchwiliad yn gymesur yn yr amgylchiadau neu a fyddai, os caiff ei brofi, atgyfeirio at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn briodol.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai fod wedi bod yn torri'r Cod Ymddygiad.

Darparodd yr Achwynydd ddogfennaeth ategol sy'n cynnwys sgrinluniau o 2 bost cyfryngau cymdeithasol a wnaed gan yr Aelod. Mae eu natur a chynnwys yn ymwneud â mewnfudo anghyfreithlon ac maent yn amlwg wedi'u hanelu at y Cyngor a'r Heddlu.

Wrth asesu cwynion yn y Cod, mae angen ystyried natur yr honiadau a wnaed yn erbyn yr Aelod y cwynwyd amdanynt, yng nghyd-destun y dyletswyddau a'r rhwymedigaethau a osodir arnynt o dan y Cod ar gyfer aelodau etholedig/cyfetholedig. Mae'r Cod fel arfer ond yn berthnasol pan fo aelod o gyngor yn cyflawni swyddogaethau fel cynghorydd neu'n ceisio dibynnu mewn rhyw ffordd ar eu statws fel cynghorydd. Mae hyn yn berthnasol oherwydd, yn seiliedig ar y wybodaeth a gyflwynwyd a chyd-destun y sylwadau a wnaed, mae'n ymddangos bod yr Aelod yn gweithredu mewn rôl swyddogol mewn o leiaf un o'r postïadau cyfryngau cymdeithasol.

Cydnabyddir bod yr Achwynydd o'r farn bod sylwadau'r Aelod yn creu casineb ac ofn. Fodd bynnag, mae'n ymddangos bod y postïadau yn cynrychioli barn yr Aelod. Nid yw'r sylwadau wedi'u cyfeirio at unigolyn penodol ac yn canolbwyntio'n bennaf ar yr hyn y mae'n credu, y dylai'r Cyngor a'r Heddlu fod yn ei wneud am fewnfudo anghyfreithlon. Mae gan yr Aelod hawl i gynnal a rhannu ei farn, hyd yn oed os nad yw eraill yn cytuno, neu'n wir, yn cael eu tramgwyddo ganddynt.

Mae Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol ("ECHR") (fel y'i hymgorfforwyd yn Neddf Hawliau Dynol 1998) yn ymwneud â rhyddid mynegiant. Mae'n nodi:

"1. Mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant. Bydd yr hawl hon yn cynnwys rhyddid i gynnal barn ac i dderbyn a rhannu gwybodaeth a syniadau heb ymyrraeth gan awdurdod cyhoeddus a waeth beth fo'u ffiniau.

2. Gall arfer y rhyddid hyn, gan ei fod yn cario dyletswyddau a chyfrifoldebau, fod yn ddarostyngedig i'r fath ffurfioldeb, amodau, cyfyngiadau neu gosbau a ragnodir gan y gyfraith ac sy'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd... er mwyn atal anhrefn neu droseddu, er mwyn diogelu iechyd neu foesau, er mwyn diogelu enw da neu hawliau eraill".

Mae Erthygl 10 yn hawl gymwys ac felly gellir cyfyngu ar yr hawl i ryddid mynegiant trwy osod sancsiynau mewn perthynas â darpariaethau a ragnodir gan y gyfraith, fel y rhai a gynhwysir yn y Cod, ar yr amod bod y cyfyngiadau'n angenrheidiol ac yn gymesur ac yn dilyn nod cyfreithlon.

Mae hyn yn golygu, hyd yn oed pe bai torri'r Cod yn cael ei brofi mewn perthynas ag unrhyw beth yr honnir bod yr Aelod wedi'i ddweud, er mwyn cyfiawnhau sancsiynau, byddai angen iddo fod yn ymyrraeth gymesur â hawl yr Aelod i ryddid mynegiant. Mae cyfraith achos ar y mater hwn wedi canfod bod ymyrraeth o'r fath yn debygol o fod yn gymesur dim ond os yw'r iaith a ddefnyddir yn hynod ddifrifol.

Wedi dweud hynny, nid yw hawl Aelod i ryddid mynegiant yn absoliwt a rhaid ei gydbwysu yn erbyn yr angen i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Nid yw'r egwyddorion cyfreithiol ar y mater hwn yn darparu ffiniau clir ar gyfer yr hyn sy'n dderbyniol a'r hyn nad yw'n dderbyniol, ac mae'n rhaid ystyried pob achos ar ei rinweddau ei hun. Nid yw rhyddid mynegiant yn ddiderfyn a pho waethaf yw'r ymddygiad dan sylw, y mwyaf yw'r cyfiawnhad i gyfyngu ar fynegi gan ddefnyddio darpariaethau'r Cod.

Mae sylwadau'r Aelod yn ymwneud â mater gwleidyddol ac felly mae'n debygol y byddai gan yr Aelod fwy o amddiffyniad o dan Erthygl 10. Yn yr achos hwn mae'n annhebygol y byddai postiadau'r Aelod yn cael eu hystyried yn ddigon difrifol fel y byddai ymchwiliad a/neu sancsiwn yn cael ei ystyried yn ymyrraeth gymesur â hawl yr Aelod i ryddid mynegiant.

Disgwylir safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr lleol yng Nghymru. Rhaid i gynghorwyr gydbwysu eu hawl i ryddid mynegiant gyda'u cyfrifoldebau i gynnal parch ac uniondeb. Rhaid i gynghorwyr drin eraill gyda pharch ac osgoi ymosodiadau personol, aflonyddu neu sylwadau gwahaniaethol. Er bod y sylwadau'r Aelod wedi achosi rhywfaint o bryder i'r Achwynydd, nid yw'r dystiolaeth a ddarperir yn arwydd o ymddygiad gwarthus neu sarhaus a fyddai'n awgrymu torri'r Cod a/neu gyfiawnhau ymyrraeth â hawl yr Aelod i leferydd gwleidyddol ar yr achlysur hwn.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad y cwynwyd amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad a ddyroddwyd o dan baragraff 69(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 Rhif Achos: 202508404

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd bod yr Aelod yn ystod cyfarfod y Cyngor, wrth drafod diweddariad ar fusnes lleol a'i Bwyllgor Ymddiriedolaeth, wedi gwneud sylwadau camarweiniol a chynhyrfus am Ymddiriedolwr ("yr Achwynydd").

Sut rydyn ni'n penderfynu a ddylid ymchwilio

Er mwyn penderfynu a ddylid ymchwilio i dorri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"), rydym yn cymhwyso prawf 2 gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gallai torri'r Cod fod wedi digwydd. Yn ail, rydym yn ystyried a yw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion y cwynwyd amdanynt. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd megis:

- difrifoldeb yr ymddygiad honedig
- a yw'r aelod wedi camddefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth neu wedi ceisio ennill, drostynt eu hunain neu eraill, ar draul cyhoeddus
- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig
- a yw ymchwiliad yn gymesur yn yr amgylchiadau neu a fyddai, os caiff ei brofi, atgyfeirio at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn briodol.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai fod wedi torri'r Cod Ymddygiad

Mae'r Achwynydd yn honni bod y sylwadau a wnaed gan yr Aelod yn ystod cyfarfod y Cyngor ar 10 Rhagfyr 2025 yn gamarweiniol. Yn benodol, cododd yr Achwynydd bryderon bod yr Aelod wedi dweud 'a letter has been sent to [the trustees] explanation the issues in simple terms, that every person would understand'. Fodd bynnag, barn yr Achwynydd oedd bod y llythyr y cyfeiriodd yr Aelod ato yn dechnegol iawn, cyfreithiol ac yn gofyn am ddehongliad arbenigol. Mynegodd yr Aelod hefyd y farn bod yr Achwynydd wedi costio miloedd o bunnoedd i'r Cyngor mewn ffioedd cyfreithiol. Dywedodd yr Achwynydd fod hyn yn anghywir ac yn faleisus.

Mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant o dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sydd wedi'i ymgorffori yng nghyfraith y DU gan Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Efallai y bydd yn ddefnyddiol esbonio, wrth weithredu fel aelod etholedig a mynegi safbwyntiau gwleidyddol neu gynnal busnes gwleidyddol, bod rhyddid mynegiant aelod yn cael ei amddiffyn uwch, yn fwy felly nag aelod cyffredin o'r cyhoedd. Ymhellach, fel gwleidyddion, mae'n debygol y bydd aelodau yn cael eu hamddiffyn hyd yn oed lle gall yr iaith a ddefnyddir ganddynt fod yn ymfflamychol, ar yr amod bod y ffocws ohono yn wleidyddol. Nid yw sylwadau gwleidyddol wedi'u cyfyngu i siambr y Cyngor a gallant gynnwys sylwadau y gall aelodau eu gwneud yn gyffredinol am bolisiau eu hawdurdod neu bolisiau'r llywodraeth. Mae mynegiant gwleidyddol yn ymestyn i bob mater o weinyddiaeth gyhoeddus. Fodd bynnag, nid yw hawl aelod i ryddid mynegiant yn absoliwt ac mae'n rhaid ei gydbwysu yn erbyn yr angen i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Nid yw'r egwyddorion cyfreithiol ar y mater hwn yn darparu ffiniau clir ar gyfer yr hyn sy'n dderbyniol a'r hyn nad yw'n dderbyniol, ac mae'n rhaid ystyried pob achos ar ei rinweddau ei hun. Nid yw rhyddid mynegiant yn ddiderfyn a pho fwyaf difrifol yw'r ymddygiad dan sylw, y mwyaf yw'r cyfiawnhad i gyfyngu ar fynegi gan ddefnyddio darpariaethau'r Cod.

Nid wyf yn argyhoeddedig bod y sylwadau yn annheg ac wedi niweidio enw da yr Achwynydd, mae'n ymddangos i mi eu bod yn cynrychioli barn yn hytrach na datganiad o ffaith. Rwy'n credu y gellir ystyried sylwadau o'r fath yn rhesymol fel mynegiant gwleidyddol ac felly byddai'n elwa o fwy o ryddid mynegiant.

Gan werthfawrogi bod yr Achwynydd yn anghytuno â'r sylwadau a wnaed, nid ydynt yn ddigon difrifol nac anghymesur fel bod cyfyngiad yn angenrheidiol i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Mae beirniadaeth ac anghytuno safbwyntiau yn rhan o ddisgwrs ddemocrataidd ac nid yw, ynddo'i hun, yn gyfystyr â methiant i drin rhywun gyda pharch. Mae gan yr Aelod hawl i gael a rhannu ei farn, hyd yn oed os nad yw eraill yn cytuno, neu'n wir, yn cael eu tramgwyddo ganddynt. Nid yw'n anghyffredin i aelodau etholedig ddweud pethau y gall eraill eu hystyried yn anghwrtais neu'n sarhaus, fodd bynnag, nid pwrpas y Cod yw atal rhyddid lleferydd a mynegiant cadarn gwahaniaethau gwleidyddol. Dywedodd yr Achwynydd ei fod o'r farn bod sylw'r Aelod yn ddifriol, fodd bynnag, mae hyn yn fater cyfreithiol a byddai angen i'r Achwynydd ofyn am gyngor cyfreithiol ynghylch honiadau o ddifrio.

Nid yw tystiolaeth wedi'i darparu i gadarnhau'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gryf i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad y cwynwyd amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Cwyn 202407933

Bod aelod o gyngor tref wedi gwneud adroddiad ffug i'r Heddlu am yr Achwynydd.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Nid oedd yr aelod yn gweithredu fel aelod ar y pryd. Ystyriwyd ymhellach a allai fod wedi dwyn anfri. Daeth yr heddlu i'r casgliad bod tystiolaeth annigonol ac nad oeddent am fynd ar drywydd y mater. Nid oedd unrhyw awgrym na chasgliad felly bod yr adroddiad a wnaed yn ffug neu'n wastraff amser yr Heddlu.

Cwyn 202408934

Bod aelod o gyngor tref wedi ffugio cofnodion yn sgil ei chyflogaeth. Honnwyd hefyd ei bod wedi methu a datgan buddiant pan drafodwyd ariannu cynllun lleol.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Nid oedd yr aelod yn gweithredu yn rhinwedd ei swyddogaeth fel aelod ac nid oedd tystiolaeth wedi ei gyflwyno i awgrymu bod yr ymddygiad honedig, oedd heb ei brofi, wedi dwyn anfri ar y cyngor. Ni chyflwynwyd tystiolaeth chwaith i gefnogi'r honiad bod yr aelod wedi methu datgelu buddiant.

Cwyn 202409315

Cwyn gan aelod o'r cyhoedd, bod aelod o gyngor tref wedi ymddwyn mewn modd ymosodol mewn cyfarfod gyda staff busnes lleol ac hefyd wedi methu datgelu bod gan aelod arall fuddiant personol mewn cysylltiad â'r busnes yng nghyfarfod blynyddol y cyngor. Hefyd honnwyd ei fod, mewn cyfarfod gwahanol, wedi gwneud cwynion blinderus i HMRC am y cwmni. Yn olaf honnwyd bod yr aelod wedi bod yn gweiddi a rhegi ar glerc y cyngor.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Ni chyflwynwyd tystiolaeth ddigonol i gefnogi'r honiadau.

Cwyn 202409316

Bod aelod o gyngor tref yn ceisio niweidio cwmni lleol drwy gamddefnyddio ei swydd fel cynghorydd. Honnodd yr Achwynydd fod yr Aelod wedi aflonyddu ar staff ac wedi ceisio eu cael i adael eu swyddi. Honnwyd hefyd fod yr Aelod wedi gwneud cwynion maleisus a blinderus am y cwmni i Adnoddau Naturiol Cymru a'i fod wedi rhoi adroddiadau negyddol am y busnes yng nghyfarfodydd y Cyngor, tra'n methu ag adrodd ar newyddion cadarnhaol.

Penderfyniad

Dim ymchwiliad. Ni chyflwynwyd tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod. Cyfrifoldeb yr Achwynydd yw darparu tystiolaeth uniongyrchol i gefnogi eu cwyn.

Cwyn 202307896 a 202310159

Bod cyn-aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd y Cyn-Aelod wedi datgan buddiant oedd yn rhagfarnu mewn perthynas â nifer o gyfarfodydd y Cyngor ac wedi cymryd rhan a phleidleisio mewn trafodaethau. Canfu'r ymchwiliad, fodd bynnag, fod ffactorau yn lliniaru'r sefyllfa oherwydd cymhlethdodau'r sefyllfa. Yn arwyddocaol, roedd yr Aelod wedi cael ei benodi gan ei gyd-gynghorwyr i weithredu fel cynrychiolydd y Cyngor i'r Ymddiriedolaeth ac wedi gwneud hynny am nifer o flynyddoedd heb godi unrhyw bryderon. Ymddiswyddodd y Cyn-Aelod yn ystod yr ymchwiliad.

Wrth bwysu'r ffactorau hyn, roedd yr Ombwdsmon o'r farn nad fyddai cyfeirio'r mater yn gymesur. Fodd bynnag, nododd y byddai'r penderfyniad yn cael ei gofnodi ac os bydd y Cyn-Aelod yn dychwelyd i'w swydd, bydd yn cael ei ystyried mewn unrhyw achosion yn y dyfodol y gall yr Ombwdsmon eu hystyried, pe bai cwynion yn cael eu derbyn yn y dyfodol.

Cwyn 202310160

Bod aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth.

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd yr Aelod wedi datgan buddiant ac wedi cymryd rhan mewn trafodaethau a phleidleisio mewn materion yr oedd ganddi ddiddordeb oedd yn rhagfarnu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn bod yr Aelod wedi dangos edifeirwch os oedd hi'n anghywir i beidio â datgan diddordeb a bod hyn yn dangos bod yr aelod wedi myfyrio ar y mater ac wedi dysgu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn, na fyddai cyfeirio'r mater yn gymesur. Fodd bynnag, roedd yr Ombwdsmon o'r farn y dylai'r Aelod ymgymryd â hyfforddiant ar y Cod gan roi sylw arbennig i fuddiannau personol a rhagfarnllyd. Argymhellodd yr Ombwdsmon fod yr Aelod yn ymgymryd â hyfforddiant o'r fath o fewn 3 mis.

Cwynion 202501037 & 202501067

Honnwyd bod yr Aelod wedi methu â datgan buddiant yn briodol mewn perthynas â'i chysylltiad ag is-gwmni i Ymddiriedolaeth. Honnwyd hefyd mai'r Aelod yw Cadeirydd yr Ymddiriedolaeth a'i bod wedi cymryd ran mewn pleidlais i benodi ei hun yn Gyfarwyddwr. Honnwyd hefyd bod yr Aelod, ar sawl achlysur, wedi camddefnyddio ei safle ar yr Ymddiriedolaeth i ymyrryd â dyletswyddau'r Achwynydd a dyletswyddau cyngor tref arall i graffu ar gyfrifon yr is-gwmni.

Penderfyniad

Cadarnhaodd yr Aelod ei bod wedi cael ei phenodi i'r Ymddiriedolaeth fel aelod o'r cyhoedd, nad oedd ei phenodiad fel Ymddiriedolwr yn gysylltiedig â'i rolau fel Cynghorydd, ac nad yw erioed wedi cyfeirio at ei swydd fel Cynghorydd mewn cyfathrebu nac yn ei rôl fel Ymddiriedolwr. Mae'n ymddangos bod yr Aelod felly yn gweithredu yn ei rhinwedd bersonol a phreifat.

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i chyflwyno i awgrymu bod yr Aelod wedi camddefnyddio ei sefyllfa.

Cwyn 202502340

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") trwy:

- Fethu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chararweiniol am fuddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor
- Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.
- Sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol.

Penderfyniad

Cyflwynwyd dystiolaeth annigonol mewn perthynas â methiant honedig yr Aelod i ddatgan buddiant yn briodol, ac nid oedd yr honiad wedi'i gefnogi. Ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod dystiolaeth weddol gref y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod. Yn ogystal, roedd y Cyn-Aelod wedi ymddiswyddo o'r Cyngor ac

yn unol â hynny, nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn y byddai unrhyw ymchwiliad yn gymesur er budd y cyhoedd.

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath mor ddifrifol fel ei fod gyfystyr â thorri'r Cod neu i warantu ymchwiliad er budd y cyhoedd.

Roedd y sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol wedi'u dyddio ar ôl ymddiswyddiad y Cyn-Aelod ac felly ni chawsant eu gwneud ar adeg pan oedd y Cyn-Aelod yn gynghorydd. Yn unol â hynny, roeddynt y tu allan i gwmpas y Cod.

Cwyn 202502339

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad trwy:

- Methu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chararweiniol am y buddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor.
- Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.
- Recordio cyfarfod o'r Cyngor yn gyfrinachol a heb ganiatâd.
- Postio sylwadau ar gyfryngau cymdeithasol

Penderfyniad

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i darparu i ddangos bod yr Aelod wedi datgelu gwybodaeth mewn perthynas â'r mater dan sylw ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod dystiolaeth weddol gref y gallai'r Aelod fod wedi torri'r Cod.

Mae sgrîn luniau a ddarparwyd yn dangos bod yr Aelod wedi rhyngweithio ar y cyfryngau cymdeithasol gyda'r Aelod o'r Cyhoedd a'i gŵr. Cadarnhaodd yr Aelod ei fod yn byw mewn pentref bach lle mae pawb yn adnabod ei gilydd. Heb wybodaeth ynglŷn ag agosatrwydd y cyfeillgarwch, ni allai'r Ombwdsmon benderfynu'n gadarn a oes dystiolaeth sy'n awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod. Ar ben hynny, er bod yr Aelod o'r Cyhoedd wedi'i ddogfennu fel un a siaradodd yn ystod cyfarfod y Cyngor, nid oedd unrhyw dystiolaeth bod yr Aelod wedi cymryd rhan mewn unrhyw bleidlais neu drafodaeth

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath gyfystyr â thorri'r Cod neu yn gwarantu ymchwiliad er budd y cyhoedd. Mae unrhyw gytundeb neu anghytundeb â'r ffordd y mae'r Aelod yn delio â materion lleol yn fater i'r etholwyr lleol ei benderfynu drwy'r broses ddemocrataidd.

Mae cofnodion cyfarfod y Cyngor yn dangos bod y mater o recordio wedi'i drafod gan y Cyngor Llawn a chytunwyd na fyddai'r Aelod yn recordio cyfarfodydd o hyn ymlaen heb ganiatâd y Cyngor cyfan ac y byddent yn "dechrau o'r newydd gyda llechen lân". O ystyried y cofnodion sy'n dangos bod y mater wedi'i ddwyn i sylw'r Aelod ac o ystyried bod y mater wedi ei drin a'i ddatrys gan y Cyngor, ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi y byddai ymchwiliad yn gymesur neu er budd y cyhoedd. Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod digwyddiad ynysig sydd wedi cael sylw gan y Cyngor yn cynrychioli ymddygiad digon difrifol i fod yn awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod.

Gwnaed y sylwadau gan yr Aelod ar Facebook gan ddefnyddio ei enw personol ac ni allai'r Ombwdsmon weld bod unrhyw gyfeiriad at ei rôl fel aelod etholedig nac at y Cyngor.

Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod sylw'r Aelod yn awgrymu ymddygiad fyddai'n dwyn anfri o dan y Cod, yn enwedig o ystyried hawl yr Aelod i ryddid mynegiant. O dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Hawliau Dynol Ewropeaidd, mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant. Er y gallai post yr Aelod ar y cyfryngau cymdeithasol a'r sylw cysylltiedig fod wedi bod yn ddi-chwaeth ac efallai wedi achosi tramgwydd i'r Achwynydd, nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod sylwadau'r Aelod yn ddigon sarhaus neu warthus i awgrymu torri'r Cod